

Emil Miklavčič

TRINAJSTI JULIJ

Ptice in motor hladilnika koljejo tišino. Neuničljivo. To je njihovo normalno stanje, se zdi. Na mizi posoda popite kave in smrdeča mineralna voda. Karbid. Vse, kar smrdi, je karbid. Lega na želodec. Odmaknem kozarec na kraj mize, ker karbid povzroča breztežje in končno povračanje. Jezik je ožgan od tobaka. Dolgčas prekínjajo dimi. Pozabljam, da sem kje, da sem bil. Enostavno sem in nič več. Kar bo potem, to spet bom. Neizpodbitno. Kar je, je. Spreminjanje je samo možno nadaljevanje potemtakem; drugi kamen postavljen na prvega. Trenutek. Krče v drobovju zviija preteklost. Bodočnost te priklenja na skalo.

Pepelnik je poln. Mladoletnica se nagne čez okno. Krilo se dvigne visoko. To je popolnoma nepomembno, zakaj pod kavamo je plaža. Prepričana je, da vabi. Ko se obrne, nategne žvečilni gumi. Obraz je tako nepomemben. Nisem ga pogledal. Potem sede. Še prej razgali bedra. Zopet neokusno izziva. Gledam jo kot ribo, ki bo zdaj zdaj zasmradila pristanišče. Njen vojak šepeta. Ona kriči. Z glasom vabeče odbija. Gnus se kopiči. Vsak čas bom naročil kokto. Samo za spremembo. V njej bom namakal ustnice. Želodec ji zapira vrata. Pod šankom sedi pijanec od rojstva. Mežika z udrtimi očmi in miga proti njima. Posmehu je se. Pod sabo še čuti sinočno počestnico. Odsluženo, ki samo še iz navade služi denar. Tako kot običajno sedeš na isti stol.

Prekleta prazno popoldne. Praznik. Nekoč se je danes nekaj zgodilo. Tako praviijo. Pravzaprav je to samo dogovor za praznovanje. Takrat so prazniki morali biti, da so razglasili udarnike. Danes je to problem. Stiska. Okraden si za en dan. Za vsakdanjost. Moraš si izmisliti nekaj novega. Pravzaprav samo čas moraš sam ubiti. Ob petkih ti to pomagajo.

Pepelnik se polni. Kokta je samo še rjava voda. Brezizhodno gledam po morju. Pod kavarno jadrnica zagme okno. Sunkovito se umakne. Veter bliska morje. Skozi okno prinaša kričanje. Zagorelih teles, ki ne vzbujajo nobenega hotenja, ni videti. To je prav. Človek kvari naravo. Kako nemogoče je iskanje divjine.

Stanju doda nekaj novega fant, ki prihajajoč naroči pivo. Mladoletnica nategne žvečilni gumi, pogled v kopalke. Njen vojak zamenja nogi. Stol zastoka.

Zopet visi na oknu. Nenadoma kriči: "Zlatan, Zlatan, poglej, zanimivo!"

Kaj je zanimivo. Zanj je pomembna samo ona. In to za trenutek, ker misli, da je sprememba. Vara se. Spremembe sploh ni, ker je vse le del stanja. Kakor vnaprej preračunano, postavljeno. Potreben je le čas, ki je edina sprememba.

Galeb se bori z vetrom. V bliskanju morja nastane izginjajoča razpoka. Pijanec gre z roko po zraku, kot bi pobožal otroka. Vojak se zopet zdrzne, ker misli, da ima samo on pravico biti zmagovavec. Ne vidi, kako je nebogljen. Brez vsega. Naelektren je. Ne ve, da je učenec.

Mladoletnica odide s torbico. Hip je za njo. Vrneta se. On si briše roke. Stol zastoka. Spet prodajanje skozi okno. Pijanec je je sit, zato vpraša natakar-

ja, kako prenaša vročino. Natakar je nenavadno debel. Dekle je poraženo. Sede k vojaku. Veter blagodejno potegne skozi okno in vrata.

Dvigneta se in gresta. Pred odhodom je popila kozarec vode. Vprašujoče jo pogleda.

Obala je polna peska. Makija so kabine. Tu nihče nikogar ne gleda. Zlekne se na brisačo. Roke jo pokličejo. Ona se bližajoče brani, čeprav je prej pogoltnila tableto. Tu ni okna, na katerem bi izzivala. Mora se mu predati, ker tako hoče. Zlatani se menjajo, Riza ostane. Mora pripravljati teren, ker lakot bo tudi jutri. To je edino mamilo, zaradi katerega ne zapirajo tihotapcev.

Rekel je, da misli z njo resno. Kako pa drugače, čeprav je to fraza. Preveč je neboljen, da bi splah kaj mislil. Ko se bo vrnil v kasarno, bo iz koša stresel besede. Vse bo povedal, da bi se dvignil nad nas, ki v mestu ne znamo nič poiskati, zato gledamo ikone in se hladimo s pivom.

"Sedaj ni čas za take stvari," je rekel pijanec za njima in zaspano pomežiknil debelemu natakarku. Fant v kopalkah ga je spomnil sinočnje pocestnice. Ni se dal motiti, ker je bila to zanj samo prekinitvev dela. Dokaz je, da danes zopet pije.

Ali je odhod prinesel kaj novega? Ničesar. Samo manj nas je bilo. Pa še to le delno. Ker sta bila vojak in mladoletnica pijancu še zmeraj prisotna. Videl ju je v grmovju. Videl je njuni telesi, kako se predajata drugo drugemu. Kako se borita in zmagujeta. Postajata eno. Videl je sinoči pod palmo nad pluskajočim morjem, ki sprejema vse in je v svojem boju zmeraj znova premagano, a do konca nikoli. Kakor Prometej.

Jadrnica spet zavesi okno. Zunaj zaropota motor. Mladoletnice ni, da bi izkoristila priliko. Na obzorju se prikaže ladja, ki plove v zaliv.

Odidem. Na vrtu sedi vojak. Mladoletnice ni. Nič se ni zgodilo.

Stopim na malo ladjo, ki me odpelje v mesto s tisočeriimi stopnicami, starimi židovi. Nekoč so branili tujcu vstop. Po ozkem stopnišču se vzpenjam v gornji del mesta. Cerkev je odprta. Pred njo turisti. Vstopim za njimi. Tabla vabi na ogled ikon. Gledamo umetnost Starih Slovanov, ki še niso vedeli, da so med njimi tako velike razlike.

Odhajajo.

Staremu gospodu ponujajo drobiž, majhno vstopnino.

Si vous plaît, monsieur!

Merci!

Heer!

Danke!

Prego signore!

Tante grazie!

"Izvolite, gospod!" ponudim starcu, ki čuva ikone, petdeset dinarjev.

Starac se zdrzne. Roka že napravi prgišče, da bi sprejela vstopnino, a se povesi.

"Nein", se zmoti mož, "ti si vojak."

"Hvala!" in grem.

V mestni galeriji ponuja beograjski slikar Kamen in prostor za petdeset dinarjev.

Vstopim. Kataloga ni. Samo dva tiskana odstavka, iztrgana iz neke študije, se ponujata obiskovavcu.

Sam sem v galeriji. Kustos bere Politiko. Ni pripravljen na pogovor. Edino pet kovačev in listek – dokaz, da si vstopil. Zopet sede.

Grem.

Zdi se mi, da sem okraden. Ne za petdeset par, ampak za naravo, ki jo ponujata odstavka, iztrgana iz študije. Pri tem narava nima ničesar. Kamna ni in tudi prostor je samo ploskev. Ničesar ne da beograjski umetnik, obešen na zidu mojega stanovanja.

Ikone pravijo, da so se некоč borili in umirali, verovali in upali. Po rezultatih nimamo pravice vpraševati.

V sencu pijem pivo.

Na stopnišču se deklina spogledujejo z belimi in sivimi uniformami.

V mračni ulici dekle s prekrizanimi nogami v polkriLCu ponuja sladoled. Dolgolasci in vojaki se ustavljajo, posedijo. Sladoledaričina poza jim segreva kri. Trepetajo, da se ne bi presedla. Plaža pa je polna bikinov.

Poletje zažge obleko, da lahko dekleta daleč od doma izzivajo.

Sonce počasni pade v morje. Stara ulica zaživi. Iz temne gostilne pada spolzka pesem, ki udarja na tlak. Za dobro jutro in lahko noč seksualna psovka. Moški in ženske, otroci in dekleta, vsem je na ustih večni refren jezikovne nesnage.

Pred menoj se razkorači perica. Ko mi odgovarja na vprašanje, ne pozabi, da mi preklinja vse, kar imam doma, ali pa tudi nimam. Na ukaz višjih sil sem vojak in ona si v svojem narodu jemlje pravico do tega. Ne pomisli, da sem severnjak in je samo iz obzirnosti ne opomnim zaradi nespodobnosti. Od nje puhti. Ko se približa druga, ki je danes še ni videla, jo pozdravi z vprašanjem, če se je preteklo noč pošteno.

Para, puhteča para, cunjje. Vetra ni, da bi osušil znoj po telesu, odnesel sramoto jezika.

Srp mesečine se dviga. Pot me vodi ob obali. Dviga se in dela prepad. Reklama za samomorivce.

Na njenem grobu vsako pomlad poženo narcise, h katerim romamo, božamo njihove glavice in rokam je toplo. Jeseni vahtnice, bel žalujoč cvet. Ponižen, ni ga oblikoval vrtnar.

Roka se sproži, da bi iztrgala jezik, ki je rodil besedo, pljunil na svetinjo. Onemoglo se povesi. Tu je preveliko delo. Ne moreš ga opraviti. Sedem na kamen. Prepada se spuščja v morje. Plaža je polica.

Dve temni sencu iščeta pokoj za svoj nemir. Ožgani pesek nemo sprejme njun objem.

O Marija, dolga je bila pot do tvojega templja. Psi so se trgali na verigah. Tmje je opraskalo oblegavca. Na tvojem oknu so krvaveli nageljni. Pošasti so čuvale pristop. Na mahu pod oknom je cefral marjetice. V nežnem belem cvetu je iskal moči.

Stokrat je mesec razsekal nebo. Stokrat se je zjutraj rodilo zaceljeno, umiralo.

Tekel jedeček skozi gozd teman in poln skal. Kamenje se je lomilo in uničevalo njegovo pot. Prebijal se je do studenca, da bi ohladil razpokane ustnice. Kri jih je zalivala.

Stokrat ga je gozd pahnil od sebe in skril studenec v globino skal.

Videl ga je v težkih sanjah. Hladna voda mu je božala vroč obraz. Telo se je krčilo, dvigalo, padalo. Kričal je. Obraz se mu je raztezal v blažen smeh. Jokal je pod šibo težke more neuspeha.

Buden je odšel na novo pot; strmo, polno skal in trnja. Znova je krčil pot. Noč jo je zakrpala. Dan mu je sesal kri.

Nenadoma je na svoji poti pal. Nad njim se je poveznil pokrov. Noge uklenjene v korak, roke ob telesu, komolci brez moči. Nikamor več. Tu se konča krčenje tvoje poti. Studenec ostane čist. Skrit med skale. Pošasti odganjajo oblegavca z lovskimi sip.

Na pokrov pada kamenje, težka prepojena zemlja. Do vrha. Gomila. Na njej nagelj - bel in rdeč ter venec svež in suh. Tu je boj nesmisel. Vsak klic zaman. Komolci brezuspešno dvigajo surove deske. Ni odgovora "Naprej!" njegovemu trkanju. Moči posrka zemlja. Pohod priklenjen globoko v njej.

Oči se zapro. Omagal si! Omagal si!

Ne, nikoli! Ne, nikoli!

Stotisočkrat živeti!

Te mlade žile, polne soka čutijo v sebi moč. Upirajo se smrti, ki vztrajno teše beli čoln.

Sveče ponižno svetijo. Med cveti primul. asparagus, mali križ in sveta voda. Debele solze brazdajo njegov obraz. Deček joče za svojim telesom. Ni več poti.

V očetovi delavnici izbere ostro sekuro na dolgem ročaju. Roka dobi oporo. Glava se dvigne. Dalje. Do cilja. Mišice se napno v poslednem boju, kjer se korak ne vidi. Skale se onemogle kotale v dolino. Solza se posuši na licu. Brazde ostanejo. Oči, ki so se spogledovale z angelom, se vesele zmage. Čelo se naguba, poveča. Tu in tam že siv las. Dečka ni več. Njegove roke, njegov obraz so prebičali do moža. Brez milosti pobiije pošasti. S koritom dlani si natoči studenčnice, ki postaja kalna. Na mahu zmagoslavno zaspi.

Tempel je osvojen.

O Marija, pred njegove noge položiš svoje telo. Pot si za njegove stopinje. Svetloba te brezsravno biča. Stolp njegove zmage je dvignjen.

Ko je odvrгла poslednjo tančico, je na temnem vrhu zažgal baklo in se pogreznil v globino, pijan od zmage.

Nageljni vene. Psi mahajo z repom, ko prihaja. Na svojem potu pozdravlja kamen in drevo. Globoko v lesu njegovega svetišča potrkava črv. Ko ga ni, repi mahajo vsevprek.

Njegova pot je imela en sam konec. Za križišča, ki so jih napravili, je bil slep. Vedel je za zmaja, a se je vedno pomeril, ker ga ni nikoli mogel srečati. Zvečer se je ob studencu prerodil.

Ena sama kaplja mu je kanila v oko in takrat je spregledal. Vanj se je vgnездila pošast. Pobil je pse in zaklenil svojo pot. Soncu je prepovedal pošiljati žarek v to smer.

Tempelj razdejal v prah.

Kamni so odslužili enega gospodarja. Če jih bo drug hotel zbrati za nov stolp, bodo razpoke preveč zijale, da bi nosile zvon.

Dvignem se. Škornji drsajo dalje po razgretem asfaltu. Poslednji žvižg lokomotive pade v morje.

Veter bliska morje. Mladoletnica vabi čez okno. Vojak se preseda na stolu. Nič novega. Jutri se bo rodila nedelja. Spet dolga pot. V gostilni pijanec. Na morju jadrnica. Trinajsti julij. Kako smešen mejnik med dvema zahodoma sonca.

o

